

Algemene reactie op de consultatie

Met belangstelling heeft de gemeente Utrecht kennisgenomen van het voorstel wet handhaving sociale zekerheid. Het voorstel zet goed stappen richting een duidelijker sanctie- en maatregelenbeleid met minder kans op willekeur. Met dit voorstel ontstaan kansen voor lagere boetes of meer voorwaardelijke boetes, wat bijdraagt aan zo veel mogelijk schuldenvrije inwoners. Positief is de introductie van een toelichtingsgesprek, de voorwaardelijke boete, toevoeging van de waarschuwing en agressieve gedragingen voortaan met een (punitieve) boete af te doen. Dit zijn welkome wijzigingen die passen bij de menselijke maat en werken uit vertrouwen.

Tegelijkertijd zien we ook enkele kanttekeningen bij het voorstel. Hieronder onze overwegingen:

- Het wetsontwerp heeft een groot aantal kan-bepalingen. Deze bepalingen geven ruimte voor gemeenten om een eigen beleid te voeren en in individuele gevallen maatwerk toe te passen. Keerzijde is dat zo'n bepaling een groot beroep doet op de motivering van besluiten, vooral ook in de situaties waarin geen maatwerk is toegepast. Dit vergt meer van de capaciteit en kwaliteit van de medewerkers.
- De maximale termijn van herziening of intrekking van een uitkering wordt 5 jaar en in sommige situaties 10 jaar. Zo'n herziening of intrekking leidt dus tot een terugvordering over dezelfde periode. Dit staat (nog steeds) in schril contrast met de termijnen die in het kader van schuldregelingen worden gebruikt. De termijn voor het bij een schuldregeling niet meenemen van een vordering die niet te goeder trouw is aangegaan (waaronder "fraudevorderingen") is onlangs verkort van 5 tot 3 jaar! Daarmee blijven we intern met conflicterende belangen te maken houden. Daarbij komt dat de gemeente mee zal werken aan de schuldregeling. Hiermee zal de terugvordering, na een kortere periode, worden kwijtgescholden.
- In de memorie van toelichting over dringende redenen bij herziening of intrekking staat vermeld dat enerzijds het vertrouwen en de menselijke maat en anderzijds het effectief voorkomen van misbruik samenkomen. Dringende reden wordt in de Participatiewet zeer strikt uitgelegd. Zo blijkt uit jurisprudentie dat het moet gaan om "onaanvaardbare sociale of financiële gevolgen van een terugvordering", waarbij het moet gaan om "incidentele gevallen waarin iets bijzonders en uitzonderlijks aan de hand is". Om die reden zal de uitvoering, behalve in de genoemde voorbeelden uit de memorie van toelichting, geen gebruik maken van de dringende reden bij herziening of intrekking. In dit artikel is daarom nauwelijks ruimte voor maatwerk en vertrouwen, omdat dit strikt moet worden uitgelegd. Het verzoek is om meer ruimte in dit artikel te bieden voor maatwerk, in lijn met de Participatiewet in balans.
- De aanpassingen vragen een omschakeling in de uitvoeringscultuur en daarom is het nodige vakmanschap een onmisbare voorwaarde: willekeur en een gedegen individuele beoordeling dienen goed van elkaar onderscheiden te worden zodat er geen ruimte komt voor handelingsverlegenheid in de uitvoering.
- Het maximale bedrag voor een bestuurlijke boete van € 4.500 is hoog rekening houdend met de zeer beperkte draagkracht van de doelgroep in de sociale zekerheid. Rekening houdend met de beslagvrije voet is betrokkene gedurende lange tijd aan het aflossen van de bestuurlijke boete (nog los van de terugvordering). De vraag is of het punitieve karakter van de boete op deze manier tot zijn recht komt. De wens is om te komen met meer vaste en lagere bedragen voor de bestuurlijke boete.
- Het toelichtingsgesprek vraagt een bepaalde mate van doenvermogen van de burger en het vertrouwen dat deze al dan niet heeft in zijn (mede-) overheid. De keuze om wel of geen gebruik te maken van een toelichtingsgesprek kan daardoor van grote invloed zijn op de uiteindelijke sanctiebeslissing die gekozen wordt. Al bij al kan de uitkomst van een toelichtingsgesprek leiden tot toepassing van lichtere sancties, zodat dit positief kan uitpakken voor de burger en bijdragen aan een wenselijke beweging van wederzijds vertrouwen.
- Het toelichtingsgesprek vergt extra capaciteit van de uitvoering en daardoor zijn ook meer middelen vereist. Uitvoering geven aan hoor –en wederhoor, afwegingen om tot een persoonlijke sanctie te komen en de extra motiveringsopdracht van het college maken

boeteonderzoeken ingewikkelder en daarmee ook tijdrovender. Positief aan het toelichtingsgesprek is de mogelijkheid dat betrokkene zijn zienswijze kan geven.

- Op diverse plaatsen wordt in het wetsvoorstel ruimte gelaten voor lagere regelgeving (AmvB's en Ministeriele Regelingen). De tekst van deze regelgeving is nu nog niet bekend, waardoor ook onbekend is welke gevolgen deze lagere regelgeving heeft voor belanghebbenden en de beleidsruimte van gemeenten. Om willekeur te voorkomen is het verzoek om in de lagere regelgeving zoveel mogelijk vast te leggen.
- Er is gekozen om de verschillende kwijtscheldingstermijnen niet in dit wetsvoorstel te uniformeren. Met enkel de mogelijkheid bieden tot kwijtschelding bij een schuldregeling ontstaat ongelijkheid. Een betrokkene met hoge schulden komt, na 1 jaar, in aanmerking voor kwijtschelding van de boete. Een betrokkene met een minder hoge schuldenlast dient de boete volledig terug te betalen. Daarbij ontstaat, door enkel deze mogelijkheid tot kwijtschelding, het risico dat er meer schuldregelingen worden opgestart. Het verzoek is daarom om de mogelijkheid te bieden om de boete na een periode van 1 jaar actief te mogen kwijtschelden (na het voldoen van de aflossingsverplichting). Dit zorgt voor gelijkheid richting alle inwoners.
- Het is een logische keuze om agressieve gedragingen voortaan met een (punitieve) boete af te doen. Onder de huidige regelgeving heeft de rechter al bepaald dat de maatregel, die nu op dit gedrag volgt, anders dan voor de andere gedragingen geen corrigerend maar punitief karakter heeft. Wat dan wel opvalt is dat voor situaties waar de inlichtingenplicht is geschonden in hoofdstuk 3 allerlei bepalingen zijn opgenomen, die moeten leiden tot "passend handhaven" (o.a. toelichtingsgesprek, waarschuwing, voorwaardelijke boete, recidive) maar dat deze rechtswaarborgen bij ernstig misdragen niet in de wet worden verankerd.
- Het maatregelenbeleid heeft een reparatoire karakter. In het kader van vertrouwen en de menselijke maat is het goed dat de betrokkene de kans krijgt om zijn gedrag te herstellen. Het opleggen van een maatregel heeft conflicterende belangen met een schuldsaneringstraject. In de praktijk zien we nu dat de maatregel wordt opgelost met andere voorzieningen uit een schuldsaneringstraject, waardoor een betrokkene de maatregel niet daadwerkelijk voelt. Een betrokkene door een maatregel uit een schuldsaneringstraject te halen is zeer onwenselijk. Hierdoor heeft het opleggen van een maatregel niet het beoogde effect.

Een aantal juridische bevindingen

In de huidige tekst van het wetsvoorstel zijn een aantal zaken niet goed opgenomen. Mogelijk worden deze zaken later nog hersteld. Het gaat om:

Art. 1.1 Begripsbepaling

Onder *inlichtingenplicht* is artikel 36 lid 4 van de Participatiewet niet genoemd. Deze bepaling regelt de inlichtingenplicht m.b.t. de studietoelage.

Art 2.1 Herziening of intrekking

In *lid 3* wordt verwezen naar artikel 3.4, tweede lid. Dit moet zijn artikel 3.3 lid 3, waarin de "verzwaarde" schendingen van de inlichtingenplicht worden genoemd. Als de MvT volledig is – hierin wordt verwezen naar "opzet en grove schuld", zou dit zelfs alleen onderdeel d van dit artikel moeten zijn.

Hoofdstuk 6

Dit hoofdstuk ontbreekt. En anders moet hoofdstuk 7 henummerd worden tot 6.